

Salix hastata L. a Catalunya

Pere Aymerich

Barcelona, 29. 08600 Berga

Manuscrit rebut l'octubre de 2009

Salix hastata L. és un salze arbustiu de distribució boreoalpina, que s'estén sobretot pel nord d'Europa, Sibèria i Alaska, i que presenta poblacions isolades a les muntanyes del centre i sud d'Europa. Als Pirineus era conegut fins ara d'unes poques localitats del departament d'Hautes-Pyrénées (Guinochet & Vilmorin, 1975; Rechinger, 1987), i fa pocs anys va ser descobert també a la capçalera del riu Arieja a Andorra (Carrillo et al. 2008). Totes aquestes poblacions se situen al vessant nord, d'influència atlàntica, dels Pirineus. L'única dada fins ara existent de l'espècie dins el territori administratiu de la Catalunya autònoma era també del vessant atlàntic, i correspon a una citació antiga de Bubani a l'Artiga de Lin (Aran) recollida per Rechinger (1987), però no per Bolòs & Vigo (1990); no sabem que *S. hastata* hagi estat retrobat a la Vall d'Aran.

Algunes poblacions dels Pirineus centrals (Vignemale), amb individus de port decumbent, radicans i de fulles petites, havien estat descrites com a espècie diferent amb el nom de *Salix hastatella* Rech. f. (Rechinger, 1987). Formes molt similars s'observen en l'única població d'aquesta planta que es coneix a la serralada Cantàbrica, descrita com a *S. hastata* L. subsp. *picoeuropeana* (M. Laínz) T. E. Díaz, Fern. Prieto & Nava i sinonimitzada amb *S. hastatella* (Díaz-González et al., 1988). *S. hastatella* també ha estat combinat com a *S. hastata* L. subsp. *hastatella* (Rech. f.) O. Bolòs & Vigo (Bolòs & Vigo, 1990). Sembla força clar que, tant en el cas pirinenc com en el cantàbric, aquestes poblacions no són altra cosa que formes adaptades a sòls torbosos d'alta muntanya d'una espècie que presenta una variabilitat morfològica molt notable al llarg de la seva àmplia àrea de distribució, sense que les diverses formes es puguin referir a tàxons subespecífics clars. Tampoc no és gaire consistent la diferenciació taxonòmica d'altres nuclis meridionals de l'espècie, com és el cas de *S. hastata* L. subsp. *sierra-nevadae* Rech. f. (Rechinger 1987) a la Sierra Nevada andalusa —on es situa un límit sud de la distribució— o de *S. hastata* L. var. *cantalica* Chassagne a les muntanyes d'Alvèrnia (Chassagne, 1927). Tot i això, totes aquestes petites poblacions isolades tenen un interès conservacionista remarcable, raó per la qual han de merèixer una atenció especial i tant les formes andaluses com les cantàbriques han estat catalogades com a amenaçades (Bañares et al., 2007).

El dia 26-6-2009, mentre es realitzaven treballs de seguiment de la flora del Parc Natural de l'Alt Pirineu, vam localitzar dos nuclis poblacionals de *Salix hastata* a la vall de Marimanya, dins el municipi d'Alt Àneu (Pallars Sobirà) i molt a

prop del límit comarcal amb la Vall d'Aran. Aquesta troballa representa la confirmació de l'existència d'aquesta espècie a Catalunya, i també en constitueix la primera citació al vessant sud dels Pirineus, bé que en un sector on arriba de forma atenuada la influència atlàntica. Es van recollir tres plecs testimoni, que es conserven a l'Herbari BCN. Les dues localitats són les següents:

Torrent dels Ulls de Marimanya, UTM 31TCH3833, 1930-1970 m; BCN 63231
 Torrent al bosc de Marimanya, UTM 31TCH3834, 1830-1840 m, BCN 63230 i 63229.

Les dues localitats presenten diferències considerables pel que fa als hàbitats i al port dels individus. Als Ulls de Marimanya l'espècie es fa en una mollera neutrobasòfila als marges del torrent, en companyia del més abundant *Salix bicolor*, i els escassos individus observats són de port reptant. Al torrent del bosc de Marimanya l'hàbitat és un petit torrent que discorre entre roques silícies dins un bosc d'avets, i *Salix hastata* creix en companyia de megafòrbies i de *S. bicolor*. En aquest darrer torrent els individus són de port elevat (fins a uns 0,5 m), bé que també s'hi poden observar alguns individus petits radicants. Pel seu aspecte, els individus dels Ulls de Marimanya s'acosten al que s'havia anomenat *S. hastatella*, mentre que els del bosc de Marimanya entrarien dins la variabilitat més habitual de *S. hastata*.

En ambdues localitats l'espècie era molt escassa. No se'n va fer un cens detallat, ja que resulta complicat distingir individus a causa de la ramificació basal molt desenvolupada i de l'emissió de tiges radicants. A partir d'observacions visuals s'estima que al torrent dels Ulls hi havia menys de 10 individus i que al torrent del bosc és probable que la població voltés els 20 individus, però aquestes xifres s'haurien de confirmar amb un recompte acurat. Cal destacar que al nucli dels Ulls només es van poder detectar individus femenins, mentre que al bosc de Marimanya eren presents els dos sexes.

Considerant que les dues localitats es van descobrir en un mateix dia i sense buscar aquesta planta, és probable que una prospecció específica de *Salix hastata* permeti trobar-ne nous nuclis poblacionals en altres punts de la vall de Marimanya.

Bibliografia

- Bañares, Á.; Blanca, G.; Güemes, J.; Moreno, J. C.; Ortiz, S. (eds.) 2007. Atlas y Libro Rojo de la flora vascular amenazada de España. Ministerio de Medio Ambiente. Madrid.
- Bolòs, O.; Vigo, J. 1990. Flora dels Països Catalans. Vol. II. Ed. Barcino. Barcelona.
- Carrillo, E.; Mercadé, A.; Ninot, J. M.; Carreras, J.; Ferré, A.; Font, X. 2008. Check-list i Llista vermella de la flora d'Andorra. Institut d'Estudis Andorrans-Departament de Medi Ambient.
- Chassagne, M. 1927. *Salix hastata* L. var. *catalica*, endémique nouveau des monts d'Auvergne. Bull. Soc. Dendrol. France 64: 57-67.
- Díaz González, T. E.; Fernández Prieto, J. A.; Nava, H. 1988. Sobre los sauces rastreros de la alta montaña cantábrica. Fontqueria, 21: 9-16.
- Guinochet, M.; Vilmorin, R. 1975. Flore de France. Vol. 2. Centre National de la Recherche Scientifique. Paris.
- Rechinger, K. H. 1987. Boreal-montane *Salices* am Sudwestende ihrer areale im bereich der Flora Ibérica. Anales Jard. Bot. Madrid 44(2): 594-599.